

Helyzetkép

2013. november - december

Gazdasági növekedés

Az elemzők az év elején valamivel optimistábbak a világgazdaság kilátásait illetően, mint az elmúlt néhány évben. A fejlett gazdaságok növekedési esélyeit ma kedvezőbbnek ítélik meg, mint akár egy évvel korábban, ezáltal a világkereskedelem bővülésére vonatkozó prognózisok is a korábbi éveket jelentősen meghaladó dinamikával számolnak. Úgy tűnik, hogy a fejlődő országokban a múlt évben bekövetkezett megtorpanás nem lesz általános, és nem terjed ki a világgazdaság meghatározó térségeire. Igaz, bizonyos feltörekvő országokban a növekedés dinamikája nem tér vissza a korábbi szintre.

Az IMF közzétette a világgazdaság helyzetét elemző, és a következő két év folyamatait bemutató prognózisát. Ebben a Nemzetközi Valutaalap szakértői – a lefelé mutató kockázatokra is utalva – azzal számolnak, hogy a világgazdaság növekedése a 2012. évi 3,1%-os, illetve a múlt évre feltételezett 3%-os bővülést követően ez évben a dinamika jelentős emelkedésével, 3,7%-os, míg a jövő évben 3,9%-os lehet. Az ideai gazdasági növekedés mértékét az IMF az októberi prognózishoz képest 0,1 százalékponttal meg is emelte. A világkereskedelmi forgalom az elmúlt két évben – a korábbi évekhez képest lassabban – 2,7%-kal bővült, az ideai előrejelzés ugyanakkor jelentős változással, 4,5%-os, míg jövőre 5,2%-os növekedéssel számol. Azaz a világkereskedelemben visszatérhet a korábbi időszakban tapasztalt fejlődés.

Ami különösen kedvező, a fejlett országokban véget ért a recesszió, és a két évvel korábbi 1,4%-ot, illetve a múlt évi feltételezett 1,3%-ot követően ez évben 2,2%-kal, a jövő évben pedig 2,3%-kal nőhet a bruttó hazai termék. A januári prognózis az őszihez képest 0,2 százalékponttal nagyobb növekedést feltételez. A várakozás szerint az Amerikai Egyesült Államokban visszatér a korábbi fejlődési ütem: míg tavalyelőtt 2,8%-kal, addig a múlt évben feltehetően csupán 1,9%-kal nőtt a GDP; ez évben ismét eléri a 2,8%-os dinamikát, amely jövőre tovább nő a tekintélyesnek mondható 3%-ig. A prognózis fontos megállapítása, hogy ez évben véget ér az eurózónában a recesszió, és az elmúlt két év 0,7%-os, illetve 0,4%-os zsugorodása után ez évben 1%-kal, jövőre pedig már 1,4%-kal emelkedhet a GDP. Németország az előrejelzés szerint újra betöltheti a gazdaság motorjának a szerepét, mivel a

legutóbbi két évben rögzített 0,9%-os, illetve 0,5%-os szerény bővülést követően ez évben már 1,6%-kal, jövőre ehhez közeli ütemben, 1,4%-kal fejlődhet a gazdaság.

A fejlett gazdaságok, így az eurózóna kilátásainak taglalásánál a szakértők hangsúlyozzák azokat a kockázatokat, amelyek a külső kereslet és a belső problémák ellentmondásából adódnak; amíg az export bővülésének lehetősége növeli a gazdasági növekedés esélyét, addig a költségvetési konszolidáció kényszere akadályozza a külpiaci lehetőségek kihasználását. Ezért az egyes országoknak meg kell találniuk a legjobb megoldást, amely nem fékezi túlzottan a gazdaság bővülését, de nem eredményezi az államháztartási hiány, az eladósodás újbóli növekedését sem. Egyedi mérlegeléssel határozható meg, a monetáris politika mennyiben segítheti a fiskális követelmények és a gazdasági növekedés követelményeinek együttes érvényesülését.

A prognózis kevésbé optimista a mediterrán országok lehetőségeit illetően. Franciaország gazdasági kilátásait úgy ítélik meg, hogy a két évvel ezelőtti stagnálást és a tavalyi szerény, 0,2%-os bővülést követően ez évben 0,9%-kal, jövőre pedig már 1,5%-kal nőhet a bruttó hazai termék. Ugyanakkor a másik két dél-európai ország nem éri el a jövő év végére a négy évvel ezelőtti teljesítményét sem. Az olasz gazdaság az elmúlt két évben rendre 2,5%-kal, illetve 1,8%-kal szűkül. Ehhez képest kétségtelenül előjelváltást vár a prognózis: erre az évre 0,6%-os, míg jövőre 1,1%-os bővüléssel számol. Spanyolországban kisebb volt a szűkülés mértéke, de szerényebb lehet a kibontakozás dinamikája is; a két évvel ezelőtti 1,6%-os, és a tavalyi 1,2%-os visszaesést követően 0,6%-os, jövőre 0,8%-os GDP növekedésre látnak esélyt. Nagy-Britanniában dinamikusabb a növekedési ütem: két éve 0,3%-kal, illetve tavaly már 1,7%-kal nőtt a bruttó hazai termék; idén 2,4%-kal, jövőre 2,2%-kal bővülhet a gazdaság.

A Nemzetközi Valutaalap előrejelzése megállapítja, hogy a fejlett országok többségére továbbra is jellemző marad a negatív kibocsátási rés, azaz a gazdaság – a fiskális problémák, a magas és nehezen finanszírozható adósság miatt – nem képes elérni a potenciális növekedési ütemét. Japán gazdaságában szerényebb, de a korábbi időszakra jellemzőnél magasabb dinamikát várnak: az elmúlt két évben tapasztalt 1,4%-os, illetve 1,7%-os növekedést feltételezhetően az idén ugyancsak 1,7%-os, míg jövőre 1%-os bővülés követi. Kanada ennél kedvezőbb helyzetben van: az utóbbi két évben egyaránt 1,7%-kal nőtt a GDP, amely az idén 2,2%-os, míg jövőre 2,4%-os emelkedésre vált. Az IMF e prognózis kapcsán is felhívja a fejlett gazdaságok irányítóinak figyelmét arra, hogy strukturális reformok is szükségesek a beruházások ösztönzéséhez.

A prognózis azzal számol, hogy a feltörekvő és a fejlődő országok gazdaságában a múlt évben tapasztalt lassulás csupán átmeneti volt. A térség egészére vonatkozó előrejelzés azt tételezi fel, hogy a korábbi éveket érzékelhetően meghaladó dinamika várható ezeknek az országoknak a gazdasági növekedésében. Ugyanis két évvel ezelőtt a bővülési ütem 4,9%-os, míg tavaly 4,7%-os volt, az idén ugyanakkor 5,1%-os, jövőre pedig rendkívül meggyőző, 5,4%-os GDP emelkedést várnak. A pénzpiacokat legjobban foglalkoztató kérdés Kína gazdasági növekedése, illetve az általános félelem attól, hogy a kínai gazdaság lassuló pályára kerül. A prognózis ezzel nem, csekély mértékű változással ugyanakkor számol. Az elmúlt két év egyaránt 7,7%-os bővülését ez évben 7,5%-os, míg a jövő évben 7,3%-os, tehát

változatlanul magas dinamika válthatja. Indiában, a második legnépesebb, egyben a másik egymilliárdnál nagyobb népességű országban dinamikus gazdasági növekedésre lehet számítani. Az elmúlt két év 3,2%-os, illetve 4,4%-os GDP bővülését 5,4%-os, illetve 6,4%-os mérték követheti. Ázsiában az ASEAN országokban is gyors gazdasági növekedésre van kilátás; a két évvel ezelőtti 6,2%-ot ugyan 5% követte a múlt évben, az idén azonban 5,1%, míg jövőre már 5,6% várható.

A korábbinál kedvezőtlenebb gazdasági helyzet van kialakulóban Oroszországban. A két évvel korábbi 3,4%-os GDP növekedést a tavalyi évben 1,5%-os ütem követte, és nem várható visszatérés a korábbi bővülési dinamikához: erre az évre 2%-ot, a jövő évre 2,5%-ot prognosztizálnak. Latin-Amerikában az ázsiaiánál szerényebb, mégis jelentős, és viszonylag egyenletes növekedés tapasztalható. Az elmúlt két évben regisztrált 3%-os, illetve 2,6%-os GDP indexet az idén 3%-os, jövőre 3,3%-os bővülés követheti. A térség két meghatározó gazdasága közül Brazília valamivel szerényebb dinamikát mutat fel: az elmúlt két év 1%-os, illetve 2,3%-os növekedését az idén változatlan, 2,3%-os, jövőre pedig 2,8%-os bővülés követi. Mexikó gazdasága a latin-amerikai átlagot meghaladó lehet: a 3,7%-os két évvel ezelőtti dinamika után feltehetően átmeneti volt a tavalyi 1,2%-os megtorpanás, mivel az idén már újra 3%-kal, jövőre pedig 3,5%-kal bővül a várakozások szerint a gazdaság.

Az IMF mérsékelten optimista prognózisában új elem az inflációs elemzés több megállapítása. *A Valutaalap szakértői a fejlett gazdaságokra leselkedő új veszélynek tekintik a defláció esetleges kialakulását*, amely hosszú ideig sújtotta Japánt, gyakorlatilag teljes évtizedre stagnálásra kárhóztatva a gazdaságát. Ha ez a helyzet szélesebb körben kialakulna, számolni kellene a reálkamatok emelkedésével, az adósság finanszírozásának drágulásával. A feltörekvő térségekben ennek az lehet a következménye, hogy különösen a kritikus pénzügyi megítélésű országoknak csökken a tőkevonzó képessége, sőt a tőke távozásával is számolniuk kell, és gyengülhet, esetleg jelentős mértékben, a nemzeti valuta. Megjegyzendő, hogy a magyar jegybank monetáris politikája mintha kivívná maga ellen a sorsot a sorozatos, nehezen magyarázható intézkedéseivel.

A magyar gazdaság kilátásai kevés optimizmusra adnak okot. A múlt évről eddig megismert adatok szerint a recesszió sikerült túljutni, a GDP az első háromnegyed évben 0,6%-kal nőtt, és a negyedik negyedévben a bázishatás következtében a bővülési ütem bizonyára meghaladta a 2%-ot, míg az év egészében az 1%-ot. A helyzet mégsem minősíthető kedvezőnek; a növekedés gyakorlatilag három tényezőre vezethető vissza, illetve negyedikként még az a statisztikai hatás is érzékelhető, hogy az előző időszak GDP adatait a legutóbbi – egyébként szokásos – módszertani felülvizsgálat keretében szinte kivétel nélkül lefelé korrigálta a KSH, amellyel csökkent a bázis. Sajátos módon a tavalyi növekedés fő tényezője a mezőgazdaság, amelynek hozzáadott értéke – az előző évi kedvezőtlen időjárás miatt – a múlt évben 25%-kal emelkedett. A másik tényező az építőipar viszonylag dinamikus bővülése az uniós projektek – kapkodástól sem mentes – felgyorsítása kapcsán, amely abból adódik, hogy a kormány hivatalba lépését követően gyakorlatilag másfél évre leállította szinte az összes projektet, és a közeledő határidő miatt a múlt évben torlódtak az építési beruházások. A harmadik tényező a járműipari kibocsátás látványos bővülése, amely a korábbi években előkészített nagyberuházások elkészültével emelte az ipari termelés volumenét.

A gazdaságban tavaly bekövetkezett változások nem eredményeztek valóságos előrelépést. Azon túlmenően, hogy a tavalyi növekedés nyilvánvalóan alulmúlta a két évvel ezelőtti recesszió mértékét, tehát a gazdaság múlt évi teljesítménye nem érte el a két évvel korábbi szintet sem, ***az igazi probléma a gazdaság szerkezeti problémáinak állandósulása.*** Az elmúlt három évben stagnált, illetve csökkent a szolgáltatások teljesítménye, a járműipart leszámítva nem fejlődtek a modern technológiát megtestesítő ágazatok, így nincs esély nem csak a kibontakozásra, hanem a jelenlegi növekedési ütem fenntartására sem. Ezért ***a magyar gazdaság múlt évi bővülését nem lehet fordulatnak tekinteni, mert gyakorlatilag a mőkuskerékben forgott csupán gyorsabban a gazdaság.***

Kedvező változás elérésére akkor van esély, ha a kormány felhagy a konfrontatív gazdaságpolitikával, beszünteti az értelmetlen és kontraproduktív szabadságharcot az Európai Unióval, a multinacionális vállalatokkal, tiszteletben tartja a piacgazdaság írott és íratlan normáit, és nem utolsósorban a jogállamiság követelményeit. A magyar társadalom elemi érdeke, hogy az Európai Unió centrumához és ne az ázsiai térséghez közeledjünk. ***A kibontakozás csak akkor lehetséges, ha gyökeres fordulat következik be a gazdaságpolitikában.***

Foglalkoztatottság, keresetek

Sajátos kettősség jellemzi a munkaerőpiacot. ***A kormány erőltetett ütemben növeli a közfoglalkoztatottak számát; az év végén 200 ezer fő, azaz minden huszadik kereső közmunkás volt, és a mintegy 300 ezer külföldön dolgozó egyharmadát, 100 ezer főt is hazai foglalkoztatottnak tekinti a statisztika.*** Ezáltal a munkaerő-felvétel csak részben képes feladatát betölteni. Egy másik adatforrásból származó, az intézményi adatszolgáltatásra épülő – így csak a hazai munkáltatóknál dolgozókat megfigyelő – statisztika a versenyszférában az alkalmazottak némileg csökkenő számát mutatta. A harmadik adatforrás az állami munkaügyi szolgálat nyilvántartásában eközben jelentősen csökkent a munkanélküliek száma. Ez utóbbi mérséklődés főképpen arra vezethető vissza, hogy az egyre nagyobb számban előforduló tartós munkanélküliek megszakítják a kapcsolatot a munkaügyi szervezettel, mivel nem számíthatnak semmilyen ellátásra. Az állami munkaügyi szervek így ezeket az állásnélkülieket már nem tartják nyilván munkanélküliként. A reálkeresetek a múlt évben érzékelhetően nőttek a mesterségesen leszorított infláció következtében, amely ugyanakkor a félszuperbruttó adószámítási módszer megszűnése miatt a magas keresetűeket kedvezően érintette, míg az átlagosnál kevesebbet keresők reálbére csak kismértékben emelkedett.

KSH mintavételes lakossági adatfelvétele szerint a ***foglalkoztatottak száma*** a negyedik negyedév átlagában 4 015 ezer fő volt, 107 ezer fővel, 2,7%-kal több, mint egy évvel korábban. A KSH jelentése szerint a felvételen szereplő foglalkoztatottak közül 99 ezer fő külföldön, 3 916 ezer fő hazai munkahelyen dolgozott, és a negyedik negyedévben 167 ezer főt közfoglalkoztatás keretében alkalmaztak. A külföldön dolgozók száma a KSH felvétele szerint 8 ezer fővel, míg a közmunkásoké 70 ezer fővel haladta meg az egy évvel korábbit,

azaz a foglalkoztatottak száma a hazai – közmunkán kívüli – munkahelyeken csupán 28 ezer fővel, azaz 0,7%-kal emelkedett. A 15-64 éves népesség **foglalkoztatási rátája** a negyedik negyedévben 59,7% volt, 1,9 százalékponttal több, mint az előző év azonos időszakában. A foglalkoztatottság szintje a fiatalok és a nyugdíjkorhatárhoz közeledők körében alacsony volt: a 15-19 éves korúak körében 2,4%, míg a 20-24 évesek esetében 36,9%, amely 1,1 százalékponttal nagyobb az egy évvel korábbinál. A 25-29 éves népességcsoport foglalkoztatási aránya a negyedik negyedévben 68,6% volt, 1 százalékponttal magasabb, mint a megelőző év azonos időszakában. A 30-54 év közötti korosztályok mindegyikében 75% felett volt a foglalkoztatási ráta; az 55-59 éves korcsoportban mért 60,1%-os ráta jelentősen, 3,1 százalékponttal meghaladta az előző évi azonos mutatót. A nyugdíjkorhatárt közvetlenül megelőző, tehát a 60-64 évesek korcsoportjában már rendkívül alacsony, 16,6% volt a ráta, noha az előző évinél ez az érték is 3 százalékponttal magasabb. Láthatóan **nem érte el a célját a rugalmas nyugdíjba vonulás lehetőségének** – az európai normákkal ellentétes – **törvényi megszüntetése, ugyanakkor növelte a szociális problémákat, és hozzájárult a jövedelmi szegénység terjedéséhez.**

Változatlanul jelentős eltérés van a foglalkoztatásban a keresők iskolai végzettsége szerint. Az alacsony képzettségű, szakképzettség nélküli álláskeresők nehezen találnak állást a munkaerőpiacon. A legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkezők foglalkoztatási rátája a negyedik negyedévben mindössze 29,2% volt, annak ellenére, hogy egy év alatt – a közmunkaprogram kiterjesztésének hatására – érzékelhetően, 2,5 százalékponttal nőtt. A foglalkoztatás bővülésében a közfoglalkoztatás domináns szerepet játszott, amelyet az is alátámaszt, hogy az alacsony képzettségűek körében nőtt a legnagyobb mértékben a foglalkoztatási ráta. A középfokú végzettségű, szakmunkásképző, illetve szakiskolai bizonyítvánnyal rendelkezők foglalkoztatási aránya 67,9% volt, 2,2 százalékponttal magasabb az egy évvel korábbinál. Az érettségizettek foglalkoztatási rátája az előző évit 1,3 százalékponttal meghaladva 62,3% volt, míg a korábbihoz hasonlóan a diplomásoké volt ezúttal is a legmagasabb, 79,4%, amely gyakorlatilag megegyezett az egy évvel korábbival, azt mindössze 0,1 százalékponttal haladta meg. Az egyes régiók között továbbra is jelentősek az eltérések. Itt is tetten érhető a közfoglalkoztatás hatása, mivel Észak-Magyarországon emelkedett a legnagyobb mértékben, 4,2 százalékponttal a foglalkoztatottsági arány; ennek ellenére a mutató értéke rendkívül alacsony, 53,8% volt. A legmagasabb, 63,8% volt a foglalkoztatási ráta a Nyugat-Dunántúlon, ahol 2,5 százalékpont volt a mutató emelkedése az egy évvel korábbihoz képest. 60%-ot meghaladó rátát mértek még Közép-Dunántúlon és Közép-Magyarországon, míg a többi régióban 55,4% és 58,1% közötti – igen alacsony – értékeket regisztrált a statisztika.

Az **aktív munkanélküliek száma** a megfigyelt időszakban 403 ezer fő volt, 65 ezer fővel, 13,9%-kal kevesebb az egy évvel korábbinál. A **passzív munkanélküliek száma** – a jelenleg ismert legfrissebb adat szerint – a harmadik negyedévben 113 ezer főt tett ki. A **munkanélküliségi ráta** a negyedik negyedévben 9,1% volt, 1,6 százalékponttal kisebb az egy évvel korábbinál. A 25 éven aluli fiatalok munkanélküliségi rátája a megelőző év azonos időszakához képest 3,3 százalékponttal mérséklődött ugyan, de így is rendkívül magas, 24,1% volt a trimeszter átlagában. A legjobb munkavállalási korúnak tekintett 25-54 évesek

munkanélküliségi aránya 8,2% volt, 1,6 százalékponttal kisebb az egy évvel azelőttinél. Változatlanul komoly gond a tartós munkanélküliség. Az álláskeresők több mint fele, 54,9%-a egy éve, vagy annál is régebben keresett munkát. A munkakeresés átlagos időtartama jóval meghaladta a másfél évet, a legutóbbi felvétel szerint 19,7 hónap volt a megelőző évi 15,7 hónappal szemben.

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai szerint a **regisztrált álláskeresők** száma a múlt év végén 414 300 fő volt, jelentősen, 155 ezer fővel, 27,2%-kal kevesebb, mint a megelőző év ugyanezen időpontjában. December hónapban 81 100 új álláshelyet jelentettek be a foglalkoztatók, 49%-kal kevesebbet, mint egy hónappal korábban, és több mint másfélszer annyit, 75,9%-kal többet, mint az előző év decemberében. Ezt a meglepőnek tűnő ingadozást kizárólag a közmunka programba bevonni tervezett személyek száma motiválja, és nincs kapcsolata a valós munkaerő-piaccal, mivel **az új álláshelyek döntő többsége, 87,2%-a közmunkások felvételére irányult**. Decemberben 52 300 pályakezdő szerepelt az álláskeresők nyilvántartásában, egyötödével, 21,8%-kal kevesebb, mint egy évvel korábban; ennek ellenére a munkanélküliek között igen nagy hányadot, 12,6%-ot képviseltek az első állásra várakozók. Az álláskereső pályakezdők több mint egyharmadának, 35,2%-ának legfeljebb általános iskolai végzettsége volt; e körben növekvő számban jelennek meg alacsonyabb végzettséggel sem rendelkező fiatalok a 16 évre leszállított tankötelezettségi korhatár következtében. Az összes munkanélkülit tekintve 38,5%-uk legfeljebb 8 általánossal, 56,1%-uk középfokú, míg 5,5%-uk felsőfokú végzettséggel rendelkezett.

A regisztrált munkanélkülieknek csupán 13,4%-a, 55 600 fő kapott decemberben átlagosan 64 900 forint álláskeresési támogatást. A lényegesen kisebb összegű szociális segélyben a regisztrált munkanélküliek kevesebb mint egyharmada, 31%-a, 128 300 fő részesült, míg az Európai Unióban egyedülálló módon - a kormány szociálpolitikai felfogásának tükréeként - az álláskeresők több mint fele, 55,6%-a teljesen ellátatlanul maradt.

A téli közmunkaprogram elindulásával a kritikus területeken - noha nem lett több munkahely, a közmunkások számára indított képzésen résztvevők számának emelkedésével – érzékelhetően csökkent a nyilvántartásban szereplő munkanélküliek száma; ennek ellenére két régióban a regisztrált munkanélküliek aránya december hónapban is meghaladta az országos átlag másfélszeresét: Észak-Alföldön 15,4%, míg Észak-Magyarországon 14,7% volt a ráta. Négy megyében is meghaladta ezt az értéket a munkanélküliségi arány, és egy ötödikben megközelítette azt. A közmunkások számának jelentős emelkedésével minden megyében számottevően csökkent az állami nyilvántartásban szereplő munkanélküliek száma; ugyanakkor ez nem járt együtt a piaci munkahelyek gyarapodásával, ez kizárólag a téli közmunkaprogram eddig soha nem tapasztalt méretének tudható be.

A múlt év utolsó hónapjában is Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében volt a legmagasabb, 18,6% a munkanélküliségi ráta, azaz gyakorlatilag minden ötödik aktív korú megyei lakos reménytelenül keresett állást. A regisztrált munkanélküliek száma 45 ezer fő volt, 24,2%-kal kevesebb, mint egy évvel azelőtt. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében alig valamivel alacsonyabb, 16,8% volt a munkanélküliségi arány a regisztrált álláskeresőkre vetítve. A munkanélküliek száma decemberben 47 800 fő volt, jelentősen, 27,8%-kal kisebb, mint a

megelőző év azonos hónapjában. A korábbi tendenciákkal ellentétesen decemberben Somogy megyében volt a harmadik legmagasabb, 14,6%-os munkanélküliségi arány; 19 800 álláskereső szerepelt a regisztrációban, igaz, ez a létszám 23%-kal kevesebb volt az egy évvel korábbinál. Csaknem ilyen magas, 14,5%-os volt a munkanélküliség Hajdú-Bihar megyében. A nyilvántartott munkanélküliek száma decemberben 34 400 fő volt, ugyancsak lényegesen, 25,5%-kal kevesebb, mint a megelőző év ugyanezen időszakában. Nógrád megyében 11 400 főt tartott nyilván álláskeresőként a munkaügyi szervezet, számottevően, 43%-kal kevesebbet az egy évvel azelőttinél; a jelentős mérséklődés ellenére a ráta így is magas, 13,8% volt.

November hónapban országosan 179 400 főt alkalmaztak *közfoglalkoztatás* keretében, meglepően, 56,6%-kal többet, mint egy évvel korábban. Az első tizenegy hónap átlagában 122 400 közmunkást foglalkoztattak, egyötödével, 19,8%-kal többet az egy évvel korábbinál. A közfoglalkoztatottak több mint négyötöde, 85%-a teljes munkaidőben dolgozott, átlagosan 76 900 forintos bruttó keresettel, amely a jogszabályban meghatározott minimálbérnek kevesebb mint négyötöde, 78,5%-a.

Az intézményi munkaügyi statisztika adatai szerint az év első tizenegy hónapjában a legalább ötfős vállalkozásoknál, a költségvetési szerveknél és a jelentősebb nonprofit szervezeteknél – a közfoglalkoztatottakat is beleszámítva – 2 690 ezer *fő állt alkalmazásban*, némileg, 0,5%-kal több, mint egy évvel korábban. A közfoglalkoztatottakat figyelmen kívül hagyva az alkalmazottak száma 0,2%-kal csökkent. A *versenyszférában* – a közfoglalkoztatottakat is beleszámítva – gyakorlatilag stagnált, 0,1%-kal csökkent a létszám az egy évvel korábbihoz, és 1,9%-kal a két évvel azelőttihez képest. A *közszférában* – a közfoglalkoztatottak figyelmen kívül hagyásával – 1,4%-kal többen dolgoztak, mint egy évvel korábban, és 0,9%-kal kevesebben, mint két évvel azelőtt. Az igazgatásban és a védelemben a létszám számottevően nőtt: az első tizenegy hónapban 2,8%-kal haladta meg az egy évvel, és 3,4%-kal a két évvel korábbiét. *Az oktatásban* ugyanebben az időszakban *drasztikusan csökkent a létszám*: egy év alatt 5,1%-kal, míg két év alatt 8,1%-kal. Az egészségügyben és a szociális ellátásban a széleskörű államosítás következtében jelentősen, 9,8%-kal nőtt a közalkalmazotti státuszban foglalkoztatottak száma az előző évi 2,4%-os csökkenést követően.

A nemzetgazdaságban a teljes munkaidőben dolgozók *bruttó átlagkeresete* a múlt év első tizenegy hónapjában 229 700 forint volt, 3,8%-kal több az egy évvel korábbinál. A versenyszférában 240 400 forint volt az átlagkereset, amely 3,9%-kal haladta meg az előző év azonos időszakában regisztrált értéket. A költségvetési intézményekben – a közfoglalkoztatottak bérét figyelmen kívül hagyva – 227 200 forint volt a bruttó kereset, 6%-kal több az egy évvel korábbinál. A közszférában a teljes munkaidőben dolgozók bizonyos hányada a nettó keresetének csökkenése miatt átlagosan 10 100 forint – a keresetbe nem tartozó – kompenzációt kapott a kedvezőtlen adó- és járulékváltozások részbeni ellentételezésére.

A nemzetgazdaságban a múlt év első tizenegy hónapjában a *nettó átlagkereset* 150 400 forint volt, 5,3%-kal magasabb, mint a megelőző év azonos időszakában. A november végéig a fogyasztói árak 1,9%-kal nőttek, így a reálkereset 3,3%-kal emelkedett, ugyanakkor némileg, 0,2%-kal elmaradt a két évvel korábbitól. A versenyszférában a fizikai dolgozók nettó

keresete 108 900 forint volt, 4,8%-kal több az egy évvel azelőttinél. A versenyszféra szellemi dolgozóinak nettó keresete 234 200 forint volt, amely 6,1%-kal meghaladta a megelőző év azonos időszakában regisztrált értéket. A költségvetési intézményekben foglalkoztatottak nettó átlagkeresete – a közfoglalkoztatottak bérének figyelmen kívül hagyásával – az első tizenegy hónapban 148 800 forint volt, 7,1%-kal több az egy évvel korábbinál. A közigazgatás és a védelem területén 5,1%-kal, az oktatásban jelentősen, 10,1%-kal, míg az egészségügyben és a szociális ellátásban 8,8%-kal nőtt a nettó kereset. ***A múlt évi jelentős béremelések ellenére a közszférában a reálkereset sehol nem érte el a három évvel korábbit:*** ahhoz képest az igazgatásban 2,8%-kal, az oktatásban 5,9%-kal, míg az egészségügyben és a szociális ellátásban 4,9%-kal csökkent.

Áralakulás

A múlt év negyedik negyedében erőteljes – és egyben időleges – deflációs folyamat ment végbe a gazdaságban. A termelői árak csekély mértékű emelkedésében a nyersanyagok világpiaci árának, és különösen az energiahordozók árának csökkenése tükröződik. A mezőgazdasági árak a tavalyi kiemelkedő termés következtében jelentősen mérséklődtek. A fogyasztói árak alakulásában is érzékelhető a csökkenő élelmiszerárak, valamint a mérséklődő üzemanyagárak hatása. A deflációs folyamatban a döntő szerepet természetesen a háztartási energia és a közüzemi szolgáltatások hatósági árának – a közgazdasági racionalitás kritériumaitól igen távol álló – radikális leszorítása játssza. ***A háztartási energia fogyasztói árának csökkenése egyébként természetes következménye a világpiaci árak jelentős mérséklődésének, amelyet a kormány igyekszik saját érdekének beállítani,*** ugyanakkor a piacgazdaságtól elszakított árképzés veszélyezteti a szektor normális működését, és így a későbbi szolgáltatási biztonságot. A közüzemi szolgáltatások díjának nagymértékű csökkentése máris próbára teszi a szolgáltató vállalatok működőképességét. ***Mindkét árváltoztatás mögött – a választási megfontolásokon túl – a szektorok tulajdonviszonyainak erőszakos megváltoztatására irányuló kormányzati törekvés is fontos szerepet tölt be.***

Az ***ipari termelői árak*** a múlt év novemberében 0,3%-kal mérséklődtek az egy hónappal korábbihoz, és 0,6%-kal nőttek az egy évvel azelőttihez viszonyítva, míg az első tizenegy hónapban 0,7%-os volt az emelkedés. A novemberi termelői árak a legnagyobb mértékben, 10,6%-kal a gyógyszeriparban haladták meg az egy évvel korábbit, míg 5,4%-kal emelkedtek az építőanyag-iparban, és 5,3%-kal a nyomdaiparban. Az ipari termelői árak 4,2%-kal mérséklődtek a kőolaj-feldolgozásban, valamint 4%-kal a számítógépgyártásban az előző év azonos időszakához képest. A novemberi feldolgozóipari árak 0,2%-kal emelkedtek az előző hónaphoz, és 1,6%-kal a megelőző év azonos hónapjához képest, a múlt év első tizenegy hónapjában pedig 1,4%-kal nőttek.

Az ***ipari export*** forintban mért ***értékesítési árai*** novemberben 0,3%-kal emelkedtek az előző hónaphoz, és 2,1%-kal az egy évvel korábbihoz képest; a múlt év első tizenegy hónapjában 1,4%-kal emelkedtek a kiviteli árak. A legnagyobb áremelkedést, 12,9%-ot e relációban is a

gyógyszeriparban mérték az egy évvel korábbihoz viszonyítva. A bányászatban 10,7%-kal, a nyomdaiparban 8,3%-kal nőttek az exportárak. A kőolaj-feldolgozás kiviteli árai ebben az időszakban 4,2%-kal mérséklődtek. Az **ipar belföldi értékesítési árai** a múlt év novemberében 1,3%-kal maradtak el az egy hónappal, és 1,9%-kal az egy évvel azelőttitől; az első tizenegy hónapban 0,4%-os volt az árcsökkenés. A legnagyobb mértékben, 4,8%-kal az építőanyagiparban, 4,2%-kal a járműiparban emelkedtek a belföldi értékesítési árak. A villamosenergiaiparban 5,1%-kal, a kőolaj-feldolgozásban 4,2%-kal mérséklődtek egy év alatt az árak. A feldolgozóipar belföldi értékesítési árai 0,4%-kal csökkentek az egy hónappal korábbihoz, és 0,1%-kal nőttek az egy évvel azelőttihez képest; a múlt év első tizenegy hónapjában 1,1%-kal emelkedtek a belföldi értékesítési árak.

A **mezőgazdasági termelői árak** a múlt év novemberében 14,6%-kal mérséklődtek az egy évvel korábbihoz képest. A magas termésátlagoknak köszönhetően a növényi és kertészeti termékek ára számottevően, 21,8%-kal mérséklődött. A gabonafélék termelői ára – a magas bázishoz képest – 31,5%-kal, ezen belül a búzáé 28,6%-kal, az ipari növényeké 21%-kal, ezen belül az olajos növényeké 25,2%-kal csökkent. A zöldségek termelői ára 8,5%-kal, a gyümölcsöké 2,1%-kal haladta meg az előző év novemberében regisztrált értéket. A burgonya felvásárlási ára – az alacsony bázishoz képest – kiugró mértékben, 27,2%-kal emelkedett.

Az élőállatok és állati termékek termelői ára a múlt év novemberében 0,9%-kal mérséklődött az egy évvel korábbihoz viszonyítva. A vágóállatok felvásárlási ára 4,2%-kal, ezen belül a vágómarháé – az alacsony kereslet hatására – igen jelentősen, 29,3%-kal, a vágósertés csekély mértékben, 0,3%-kal, míg a vágóbaromfié 3,2%-kal csökkent. Az állati termékek termelői ára novemberben érzékelhetően, 7,2%-kal meghaladta az egy évvel korábbi szintet. Ezen belül a tej felvásárlási ára jelentősen, 14,2%-kal nőtt és ezzel igen magas árszintet ért el, a tojás termelői ára ugyanakkor – a rendkívül magas bázishoz képest – jelentősen, 18,5%-kal visszaesett.

A **fogyasztói árak** decemberben 0,5%-kal csökkentek az előző hónaphoz, és 0,4%-kal nőttek az egy évvel korábbihoz viszonyítva. A múlt évben 1,7%-kal emelkedtek a fogyasztói árak. Az élelmiszerek ára az előző decemberihez viszonyítva – a magas bázishoz képest – alig, csupán 0,1%-kal emelkedett. Néhány alapvető élelmiszer, így a burgonya ára jelentősen, 12,7%-kal, a sajté 8,5%-kal, a vajé 6,6%-kal, a tejé 6,3%-kal nőtt. A jövedéki adó többszöri emelése és a dohányárak kiskereskedelmi árrésének drasztikus mértékű megemelése következtében az átlagos infláció többszörösével, 12%-kal nőtt a szeszes italok és a dohányárak ára. Az óvodai, bölcsődei étkezés ára 3,9%-kal, az iskolai étkezése 3,4%-kal emelkedett. A magas bázishoz képest 18,8%-kal mérséklődött a liszt, 14,2%-kal a tojás, 13,2%-kal az étolaj, 11,3%-kal a cukor ára.

Az inflációs ráta többszörösével, 3,7%-kal nőtt decemberben a szolgáltatások ára. A postai szolgáltatás 6,2%-kal, a közösségi közlekedés 4,9%-kal, a taxi közlekedés 7,8%-kal, az autópályadíj, a parkolási díj 4,7%-kal drágult. A háztartási energia 11,7%-kal, ezen belül a villamos energia 20,1%-kal, a vezetékes gáz 20%-kal került kevesebbe, mint az előző év decemberében. A vízdíj 20,9%-kal, a csatornadíj 20,6%-kal, a személyszállítás díja 20,7%-kal mérséklődött. Ugyanakkor a háztartási energia és a közüzemi szolgáltatások 2013. évi

átlagára lényegesen meghaladta a 2009. évit. ***A villamos energia ára – kivételként – csupán 0,9%-kal, ugyanakkor a vezetékes gázé 19,9%-kal, a vízdíj 10,5%-kal, a csatornadíj 17,9%-kal, a személyszállítás díja 28,2%-kal haladta meg a 4 évvel korábbit.*** A ruházati termékek ára 1,1%-kal, a tartós fogyasztási cikkeké 1,6%-kal mérséklődött a megelőző decemberihez képest. Az üzemanyagok ára 0,7%-kal emelkedett.

A múlt év egészében az élelmiszerek az előző évinél ugyan kisebb dinamikával, de így is az általános infláció másfélszeresével, 2,8%-kal drágultak. Az alapvető élelmiszerek közül a hús és a húskészítmények ára 4,7%-kal, a liszté 3,3%-kal, a burgonyáé egészen kivételes mértékben, 57%-kal emelkedett; ugyanakkor a tojásé – a magas bázishoz képest – 8,9%-kal, a cukoré 7,4%-kal csökkent. A szeszes italok és a dohányárak ára – a drasztikus jövedéki adóemelés következtében – a múlt évben 10,9%-kal nőtt. A szolgáltatások árszintje 3,3%-kal, a hírközlésé 2,5%-kal, a közlekedésé 4,4%-kal, a pénzügyi szolgáltatásoké – a bankokat sújtó folyamatos adóemelések következményeként – igen jelentősen, 36%-kal emelkedett. A ruházati termékek ára 0,4%-kal, a tartós fogyasztási cikkeké 1,9%-kal mérséklődött a múlt évben.

A ***nyugdíjas*** fogyasztói kosárral számított ***infláció*** a múlt évben 1,7% volt, azaz megegyezett az általános árindexszel. A tavalyi évben – a hatósági árak, a nyers élelmiszerek és az üzemanyagok figyelmen kívül hagyásával számított – ***maginfláció*** viszonylag magas, 3,3% volt, amely előrevetíti az infláció gyorsulását az idei évben.

Jövedelem és fogyasztás

A ***kiskereskedelmi forgalom*** novemberben – szezonálisan és naptárhatással kiigazított adatok szerint – 0,4%-kal haladta meg az egy hónappal korábbit, és nyers adatok szerint 4,3%-kal, naptárhatástól megtisztított adatok szerint 4,8%-kal az egy évvel azelőttit. A múlt év első tizenegy hónapjában a kiskereskedelmi forgalom volumene 0,8%-kal bővült. Az élelmiszerforgalom a november végéig terjedő időszakban 0,4%-kal nőtt; amíg az eladások döntő részét, csaknem 90%-át lebonyolító általános élelmiszerüzletek forgalma 2,5%-kal csökkent, addig a – hatósági önkénnyel létrehozott – dohányüzleteket is magukba foglaló szaktoltoké jelentősen, 26,9%-kal nőtt. A bútorok és műszaki cikkek eladása 2,3%-kal, a könyveké és számítástechnikai termékeké 2,8%-kal, az iparcikkeké 1,2%-kal csökkent az előző év azonos időszakához képest. A gyógyszerek és illatszerek forgalma az első tizenegy hónapban szerény mértékben, 0,5%-kal, míg a ruházati termékeké érzékelhetően, 4%-kal bővült. Az üzemanyagok eladása ebben az időszakban 2%-kal haladta meg az egy évvel korábbit.

A KSH közzétette a családi adókedvezmény figyelembevételével számított reálkereset első háromnegyed évre vonatkozó adatait; azon túlmenően, hogy ez a kedvezmény valójában nem a reálkereset, hanem a reáljövedelem alakulását befolyásolja, a jelentésnek e módszertani tévedés mellett van két figyelemre méltó mozzanata. A múlt év első kilenc hónapjában a fenti

módszerrel számított reálkeresetek a nemzetgazdaság összességében 2,4%-kal emelkedtek. Ezen belül ugyanakkor a gyermek nélküli családokban a reáljövedelem 2,9%-kal, az egy gyermeket nevelő családokban 2%-kal, míg a kétgyermekes családokban ennél is szerényebb mértékben, 1,6%-kal nőtt. Ennél nagyobb, 2,1%-os emelkedést, csupán a három vagy annál több gyermeket nevelő családokban regisztrált a statisztika. ***Azaz a kormány családbarát adórendszeréről, a több gyermeket nevelő családok kiemelt támogatásáról hangoztatott kijelentéseket cáfolják a tények.*** Ennek az az oka, hogy ***a személyi jövedelemadó jelenlegi – torz – rendszere olyan jelentős mértékben kedvez a magas keresetűeknek, hogy ezt a családi adókedvezmény nem képes ellensúlyozni.*** A háromgyermekesek igen jelentős adókedvezményét pedig csupán egy igen szűk kör, a legmagasabb jövedelemmel rendelkezők, a foglalkoztatottak felső egyötöde képes teljesen igénybe venni. A múlt évben ez a hatás azáltal is érvényesült, hogy a félszuperbruttó módszerű adószámítás megszüntetése a magas keresetűek személyi jövedelemadóját lényegesen nagyobb mértékben mérsékelte, mint bármilyen kereset mellett a családi adókedvezmény. Ehhez társult még az is, hogy a családi adókedvezményt az alacsony keresetűek nem tudták teljes egészében igénybe venni.

A családi adókedvezmény figyelembevételével számított reáljövedelem adatok egy másik lényeges tény is elárulnak. A múlt év első háromnegyed évében végbement reáljövedelem emelkedés csupán arra volt elegendő, hogy a megelőző évben bekövetkezett jövedelem csökkenést részlegesen ellensúlyozza. A nemzetgazdaság egészében a múlt év első háromnegyed évében a reáljövedelmek 1,3%-kal maradtak el a két évvel korábbtól. A gyermek nélküli családokban a reáljövedelem ebben a két éves periódusban 1,1%-kal, az egy gyermeket nevelő családokban 1,9%-kal, a kétgyermekesekében 1,8%-kal, míg a három vagy több gyermeket nevelő családokban 0,2%-kal csökkent. ***Azaz két éves távlatban akként érvényesült a kormány családbarát adórendszere, hogy általa a gyermekes családok reáljövedelme kevésbé csökkent, mint a gyermek nélküli családoké.***

A ***lakosság betétállománya*** decemberben 60 milliárd forinttal emelkedett, és az év végén 6 946 milliárd forintot tett ki. A forintbetétek volumene 89 milliárd forinttal nőtt, a devizabetéteké tranzakciók eredményeként 15 milliárd forinttal, árfolyamváltozás következtében pedig 14 milliárd forinttal mérséklődött. A lakossági devizabetétek összege a múlt év végén 900 milliárd forintot tett ki. A lakosság birtokában az év végén 1 689 milliárd forint értékű állampapír állomány volt, 702 milliárd forinttal, 71,2%-kal több, mint a megelőző év utolsó napján.

A ***lakosság hitelállománya*** decemberben 93 milliárd forinttal csökkent, és az év végén 6 841 milliárd forintot tett ki. A forinthitelek volumene 27 milliárd forinttal mérséklődött, a devizahiteleké tranzakciók eredményeként 25 milliárd forinttal, árfolyamváltozás következtében pedig 41 milliárd forinttal csökkent. A lakossági devizahitelek állománya a múlt év végén 3 692 milliárd forint volt, a teljes lakossági hitelmennyiség 54%-a.

Államháztartás, külgazdasági egyensúly

A **külkereskedelmi forgalom** a múlt év első felében szerény ütemben, míg a második félévben viszonylag dinamikusan bővült. Novemberben az export volumene 6,3%-kal, az importé 2,9%-kal nőtt, míg a múlt év első tizenegy hónapjában a kivitel volumene 4,5%-kal, a behozatalé gyakorlatilag ugyanilyen mértékkel, 4,4%-kal haladta meg az egy évvel korábbi szintet. A **külkereskedelmi mérleg** aktívuma az első tizenegy hónapban 2 081 milliárd forintot, illetve 7 milliárd eurót tett ki, 199 milliárd forinttal, illetve 467 millió euróval többet, mint a megelőző év azonos időszakában. A múlt év első tizenegy hónapjában az export forintban mért árszínvonala 0,2%-kal, az importé 0,7%-kal csökkent, így a **cserearány** 0,5%-kal javult. A forint árfolyama az euróhoz képest 2,4%-kal gyengült, az amerikai dollárhoz viszonyítva 0,8%-kal erősödött.

A külkereskedelmi forgalom dinamikájának meghatározó tényezője továbbra is a járműipari kivitel. A külkereskedelmi forgalomban legnagyobb súlyú gépek és szállítóeszközök kivitele az első tizenegy hónapban volumenben 4,7%-kal, behozatala 3,6%-kal nőtt. A közúti járművek exportja 24%-kal, importja 16%-kal nőtt. A feldolgozott termékek kivitele 7%-kal, behozatala 6,7%-kal emelkedett. A számítógépek és elektronikai berendezések exportja – az alacsony bázis ellenére – jelentősen, 12,4%-kal visszaesett. Az energiahordozók importja 4,6%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. Az élelmiszeripari kivitel volumene 1%-kal, míg a behozatalé 1,9%-kal kisebb volt, mint az előző év azonos időszakában.

Az Európai Unió országaiba irányuló export volumene a múlt év első tizenegy hónapjában 3,7%-kal emelkedett; ezen belül a 15 tradicionális tagállamba irányuló 5,5%-kal nőtt, míg a 13 új tagállamba irányuló stagnált. Az onnan származó import volumene 4,3%-kal emelkedett; ezen belül a régi tagállamokból érkező 2,1%-kal, az új tagállamokból érkező pedig 10,2%-kal. Az Európai Unió kívüli országokba irányuló kivitel 6,8%-kal, az onnan érkező behozatalé 4,6%-kal bővült. Az Európai Unió országaival lebonyolított forgalomban 9 439 millió eurós, az egy évvel korábbinál 2,3%-kal kisebb aktívum, míg a többi országgal lebonyolított forgalomban 2 457 millió eurós, a megelőző évinél lényegesen, 24%-kal kisebb passzívum keletkezett.

Az **államháztartás** – önkormányzatok nélküli – **pénzforgalmi szemléletű konszolidált hiánya** a múlt év végén 929 milliárd forint volt, amely az eredeti törvényi előirányzat 110,4%-a. Ezen belül a központi költségvetés hiánya 980 milliárd forintot tett ki, amely az éves előirányzat 117,4%-a. A múlt évben a központi alrendszernek 16 442 milliárd forint bevétele volt, amely a többször módosított előirányzat 106,3%-a, valamint 17 371 milliárd forint kiadása, amely a módosításokkal kialakult előirányzat 104,7%-a.

A **gazdálkodó szervezetek** a múlt évben 1 152 milliárd forint **adót fizettek**, valamelyest, 0,4%-kal kevesebbet, mint az előző évben, de lényegesen, egyötödével, 20,6%-kal kevesebbet a törvényi előirányzatnál. Társasági adóból 5,8%-kal kevesebb folyt be az államkincstárba, mint

a megelőző évben. ***A kisvállalkozások adószerkezetét a múlt évben lényegesen megváltoztatta a kormány, amellyel kudarcot vallott***; egyszerűsített vállalkozói adóból az előző évnek csupán háromnegyede, 75,1%-a gyarapította az államháztartás bevételeit, miközben az újonnan bevezetett kisvállalati adóból a tervezett bevétel 7,8%-át, 130 milliárd forint helyett alig 10 milliárd forintot, a kisadózók tételes adójából pedig a tervezettnél alig több mint egyharmadát, 38,1%-át fizették be az új adónemeket választó vállalkozások. Igen jelentős kiesés keletkezett a bányajáradék előirányzatánál, a tervezettnél csupán kétharmada, 6,5%-a érkezett be az államkincstárba. A több mint 30 milliárd forintos kiesés egyik oka a háztartási energia átgondolatlan csökkentésének következménye: ***az energiaszámlán látszólag megtakarított kiadásokat a lakosság a növekvő adóbevételeken keresztül fizeti meg***, igaz az kevésbé látványos, mint a narancssárgával kidekorált számla. A múlt évben bevezetett közműadóból 54,9 milliárd forintot fizettek be a kötelezettek, amellyel az éves előirányzat 91,6%-a teljesült. A pénzintézetek különadója címén 139 milliárd forintot fizettek be az érintettek, csaknem kétharmadával, 63,8%-kal többet, mint a megelőző évben. A többlet egy része bázishatásból adódott, mivel az előző évben a kedvezményes árfolyamon lehetővé tett végtörlesztéssel okozott bevételkiesés kompenzálására a bankoknak az eredetileg számukra törvénnyel előírtnál kevesebb különadót kellett befizetniük.

Fogyasztási adókból a múlt évben 4 055 milliárd forint folyt be az államkincstárba, 9,5%-kal több, mint egy évvel korábban. E jelentős növekmény ellenére az adónemből 5,4%-os elmaradás keletkezett a tervezetthez képest. Általános fogyasztási adóból ennél valamivel kisebb, 4,9%-os hiány mutatkozott a költségvetési törvény előirányzatától, annak ellenére, hogy a múlt évi befizetés némileg, 2,3%-kal meghaladta az előző évit. Jelentős, 5,3%-os kiesés volt a jövedéki adóból, és a befolyt összeg 3,5%-kal elmaradt a megelőző év tényszámától is. Ennek oka a dohánykereskedelem erőszakos átalakításával együtt megvalósított jelentős áremelés következtében gyorsan terjedő cigaretta csempészet. A múlt évben bevezetett új adónem a tranzakciós illeték, amely 260 milliárd forintos bevételt generált. Jellemző a kormány gazdasági realitásoktól elrugaszkodott intézkedéseire, hogy ez a jelentős összeg csupán a költségvetésben előirányzott bevétel 86,2%-a, annak ellenére, hogy az adó mértéke év közben számottevően megemelkedett. A tranzakciós illeték jelentős hányada a lakosságot terhelte, így a pénzügyi műveleteken realizált veszteség a családok nem elhanyagolható hányadánál meghaladta a háztartási energia és a közműszolgáltatások hatósági árának mérséklésével elért megtakarítást. A távközlési adóbevételek csaknem négyszeresét, 384,8%-át tették ki az előző évi hasonló adóbevételekének, amelynek jelentős része ugyancsak a lakosságot terhelte.

A ***lakosság*** a múlt évben 1 654 milliárd forint ***adót fizetett***, 2,8%-kal többet, mint a megelőző évben. E bevételek döntő hányadát képező személyi jövedelemadóból az előző évvel azonos, annál 0,4%-kal többet fizettek be az a jövedelem tulajdonosok. A bruttó béremelkedést jelentősen alulmúló adónövekmény a félszuperbruttó számítási mód múlt év eleji megszűnésének következménye, ezért a magas keresetűeknek számottevően csökkent a személyi jövedelemadója, míg az átlagosnál kevesebbet keresők, azaz a munkavállalók háromnegyede 5%-kal több adót fizetett, mint a megelőző évben.

A **költségvetési szervek kiadásai** a múlt évben 3 825 milliárd forintot tettek ki, jelentősen, 31%-kal többet az előző évinél. E szokatlan mértékű növekedésnek két – egymással összefüggő – oka van. Az egyik a bürokrácia, az igazgatási költségek folyamatos, látványos emelkedése, amely többek között az igazgatási létszám, így a minisztériumok és a dekoncentrált szervek kormánytisztviselői állományának bővüléséből adódott. A többletkiadás másik oka a kormányzat szinte megállíthatatlan centralizáció törekvése, amely három területen is az állami kiadások gyors növekedését eredményezte. Az önkormányzatok közszolgáltatási funkcióinak államosítása a korábban az államháztartás önkormányzati alrendszerében jelentkezett költségek átcsoportosítását eredményezte, de egyben az államosítás nyomán működésképtelen középírányító szervek sora jött létre, valamint az új szervezetek létszáma lényegesen meghaladja a korábbit, így növekedett a forrásigény. Az állami szervezetrendszerben is egyre több irányító szerv jelenik meg, jelentős létszámmal, végül a diszfunkcionálisan működő minisztériumok miatt szinte folyamatos az intézményi átszervezés, amelynek szintén jelentő költségigénye van /pl. a fejlesztési szervezetek négy éve tartó permanens átalakítása/. A kapkodást és az átgondolatlanságot mutatja, hogy a költségvetési szervezetek kiadásai 28%-kal haladták meg az előirányzatot, míg a szakmai fejezeti kezelésű előirányzatoknál szintén jelentős, 14,1% volt a túllépés. Egyébként a fejezeti kezelésű előirányzatoknál jelentkezett a stadionépítések költségvetési kiadása is.

A **szociális és családtámogatásokkal** a fentiekkel ellentétben igen takarékosan bánt a kormányzat. A múlt évben – a korábbi évek jelentős forráskivonását követően – újabb 8,7%-kal csökkent az e célra fordított kiadások összege, és jellemző a kormány hozzáállására, hogy míg más előirányzatoknál jellemző volt a – nem egy helyen jelentős – túllépés, addig ezeken a sorokon az előirányzat 10%-a a kincstárban maradt. Családtámogatásokra nominálértékben 2,5%-kal, reálértékben 4,2%-kal kevesebbet költött a kormány az előző évinél. Családtámogatásokra a múlt évben reálértékben egyötödével, 20,2%-kal kevesebbet fordítottak, mint négy évvel korábban. A foglalkoztatási alap kiadásai az előző évhez képest jelentősen, 14,6%-kal emelkedtek, melynek oka a közfoglalkoztatás – a gazdasági racionalitás kereteit túllépő, választási célokat szolgáló – bővítése. Ugyanakkor a munkanélküliek ellátását szolgáló források több mint egyötödével, 21,8%-kal csökkentek, miközben a munkanélküliek több mint fele semmilyen ellátásban nem részesült. Az egészségbiztosítási kiadásai nominálértékben 3,1%-kal, reálértékben 1,4%-kal emelkedtek, a nyugdíjbiztosítási alap 6,3%-kal több kiadást teljesített az előző évinél.

A **költségvetési szervek tartozásállománya** a múlt év végén 88,9 milliárd forint volt, 19,9%-kal kisebb, mint egy hónappal korábban, és egyharmaddal, 33,5%-kal több, mint a megelőző év utolsó napján. Az államháztartási működés teljes szervezetlenségét, valamint a felelős gazdálkodás alapelemeinek hiányát tükrözi, hogy az egészségügyi intézmények teljes összeomlásának megelőzése érdekében a kormány november végén 32,7 milliárd forinttal csökkentette a kórházak 60 napon túli tartozását. Ennek ellenére az Emberi Erőforrások Minisztériumának felügyelete alá tartozó költségvetési szervek, döntően kórházak, a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ és felsőoktatási intézmények tartozásállománya az év végén még így is 70,9 milliárd forint volt, az összes adósság 79,7%-a. A tartozásállomány csaknem kétharmada, 65,8%-a, összesen 58,5 milliárd forint szállítói tartozás, ezen belül 6,2

milliárd forint közüzemi tartozás volt. *A szállítói tartozás jelentős részben azt tükrözi, hogy a – kétségtelenül nagy részben súlyosan alulfinanszírozott – költségvetési szervek, így kórházak és felsőoktatási intézmények a kiadásaik egy részét a szállítók kényszerhitelezése segítségével finanszírozzák.* A gazdálkodási problémák az intézményrendszer jelentős hányadát sújtják, hiszen a költségvetési szervezetek több mint felének, 54,1%-ának volt a múlt év végén lejárt határidejű tartozása. A tartozások több mint fele, 54%-a 60 napon túl fennálló adósság volt.

A múlt évi - előzetes - államháztartási adatok ismeretében jól látható a költségvetési gazdálkodás szervezetlensége, amely nem csupán a kormányzati gazdaságpolitika kapkodásait tükrözi, hanem azt a felfogást is, amely mélyen lebecsüli a költségvetés szervezési erejét. Az utóbbi években kialakult gyakorlat szerint negyedévenként többször is módosul a költségvetési törvény, gyakorlatilag az államháztartás irányításában a költségvetés szerepét a kormányhatározatok vették át. Az államháztartás központi alrendszerének múlt évre tervezett pénzforgalmi szemléletű hiánya 842 milliárd forint volt, amely 929 milliárd forintra teljesült, amely feltételezhetően meghaladta a – még nem ismert – múlt évi folyó áras GDP 3%-át, ugyanakkor az eredményszemléletű konszolidált hiány minden bizonnyal 3% alatt maradt. Ez ugyanakkor csupán annyit jelent, hogy az elmúlt években a kormány tartotta magát az előző ciklusban átlagosan érvényesült államháztartási hiányhoz. Az akkori hiány valamelyest meghaladta a bruttó hazai termék 4%-át, amelyből 1,3%-ot képviselt a magánnyugdíjpénztári rendszer működéséhez nyújtott költségvetési támogatás. Ez a költségvetési kiadás okafogyottá vált, miután a jelenlegi kormány erőszakosan – és jogellenesen – gyakorlatilag felszámolta a magánnyugdíjpénztárakat, és államosította a lakosság magánnyugdíjpénztári vagyont. A múlt évben éppen ennyivel volt kisebb az államháztartási hiány, azaz a jelenlegi kormányzati kommunikáció nem homogén adatok összehasonlítására építi a sikertörténetet. Jól tükrözi ezt az államadósság adata is, amely az elmúlt 3 évben GDP arányosan egyáltalán nem csökkent, igaz, nem is nőtt. Az államadósság nominális értéke természetesen folyamatosan emelkedik. Ezt tükrözi az államháztartás finanszírozását szolgáló államadósság kezelés is. Az Államadósság Kezelő Központ ez évi finanszírozási terve 6 902 milliárd forint bruttó forrásbevonással számol, amelyből 1 352 milliárd forint értékben 4,6 milliárd euró deviza bevonás. A múlt évi finanszírozási terv még 5 896 milliárd forint forrás bevonásával számolt, azaz *egy év alatt az államháztartás finanszírozási igénye ezer milliárd forinttal emelkedett.*

Ipar, építőipar

Az *ipari termelés* a múlt év első felében megfigyelt stagnálást követően a második félévben megélné, az utóbbi hónapokban azonban ez a fellendülés megtorpant, és gyakorlatilag a járműgyártás húzza a termelést. Az ipari termelés volumene a múlt év novemberében – szezonálisan és munkanaphatással kiigazított adatok szerint – 0,5%-kal csökkent az előző hónaphoz, és – az alacsony bázishoz képest – 5,8%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz viszonyítva. A múlt év első tizenegy hónapjában az ipari termelés volumene 0,9%-kal haladta

meg az előző év azonos időszakában mért szintet. A feldolgozóipar kibocsátása novemberben 3,9%-kal, az első tizenegy hónapban 1,5%-kal emelkedett. A feldolgozóipari termelés egynegyedét adó közúti-jármű gyártás az első tizenegy hónapban 17%-kal, ezen belül októberben 20,6%-kal, a vegyipar kibocsátása 7,4%-kal, a villamos berendezések gyártása 2,3%-kal bővült. A számítógépek és elektronikai termékek gyártása november végéig – az igen alacsony bázis ellenére – 12,1%-kal, az élelmiszeripari kibocsátás 0,8%-kal visszaesett.

Az **ipari export** a múlt év novemberében – az előző hónapok dinamikus bővülését megtörve – 4,4%-kal nőtt az előző év azonos időszakához képest, míg az első tizenegy hónapban 4,2%-kal haladta meg az egy évvel korábbi szintet. Az **ipar belföldi értékesítése** novemberben 1,8%-kal nőtt, míg az első tizenegy hónap egészében 1,5%-kal visszaesett. A feldolgozóipar hazai eladásai novemberben 6,7%-kal haladták meg az egy évvel korábbit.

A legalább öt főt foglalkoztató vállalkozásoknál az **egy főre jutó termelés** a múlt év első tizenegy hónapjában némileg, 0,4%-kal emelkedett a foglalkoztatottak létszámának csekély, 0,5%-os emelkedése mellett. A jelentős súllyal rendelkező feldolgozóipari ágazatok **új rendeléseinek** volumene novemberben – a magas bázishoz képest – jelentősen, 40,8%-kal visszaesett; az új exportrendeléseké 45,8%-kal csökkent, ugyanakkor az új belföldi rendeléseké érzékelhetően, 24,1%-kal nőtt. Az ipar teljes rendelésállománya november végén 20,6%-kal elmaradt az egy évvel korábitól.

Az **építőipari termelés** volumene novemberben – szezonálisan és munkanaphatással kiigazítva – 3%-kal nőtt az előző havihoz, és – az uniós projektek megvalósításának felgyorsítása, és látható kapkodás nyomán bekövetkező torlódása következtében, az alacsony bázishoz viszonyítva – jelentősen, 18,9%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest. Az építőipar kibocsátása a múlt év első tizenegy hónapjában 9,5%-kal emelkedett. A két építményfőcsoport jelentősen növelte termelését; az épületek építése – az alacsony bázishoz képest – 10,3%-kal bővült, amelyben jelentős szerepet játszott az ipari épületek építése, az egyéb építményeké 8,6%-kal nőtt, a jelentős értékű út- és vasútépítések, valamint közműfejlesztések megvalósulásával.

Az építőipari vállalkozások új szerződéseinek volumene – az alacsony bázishoz képest – novemberben megkétszereződött, 133,2%-kal magasabb volt az egy évvel korábinál; az épületek építésére irányulóké 23,3%-kal, míg az egyéb építményeket célzóké megháromszorozódott, 224,3%-kal emelkedett. Az építőipar teljes szerződésállománya november végén 58,1%-kal haladta meg az egy évvel azelőttit; az épületek építésére irányulóké 10,6%-kal, míg az egyéb építményeket célzóké 77,3%-kal.

Mezőgazdaság

A KSH közzétette a fontosabb **növényi kultúrák** múlt évi előzetes **terméseredményeit**. A tavalyi évben a gabonafélék 13 527 ezer tonnás termés mennyisége jelentősen, 30,4%-kal

meghaladta az előző évit, de gyakorlatilag megegyezett az előző öt év átlagával, annál mindössze 1,3%-kal volt több. A búza termőterülete alig változott, a múlt évinél 1,6%-kal, az előző öt év átlagánál 1,9%-kal volt nagyobb. A kukoricát ezzel szemben nagyobb területről takarították be: a növekmény 5,3% volt az előző évhez, és 6,8% az előző ötéves átlaghoz képest. A cukorrépa termőterülete az előző évi jelentős növekedéshez képest 6%-kal csökkent, de az ötéves átlagot így is jelentősen, 23,6%-kal meghaladta. A burgonya termőterülete nagymértékben visszaszorult: 20,9%-kal kisebb volt az előző évinél, és 13,4%-kal az ötéves átlagnál.

A betakarított búza mennyisége hosszú évek után újra elérte az 5 millió tonnát: a múlt évi 5 032 ezer tonnás termés 25,4%-os bővülés az előző évhez, és 14,8%-os a megelőző öt évhez viszonyítva. Hasonlóan nőtt a termésátlag is, amely elérte a hektáronkénti 4,6 tonnát. A 6 725 ezer tonnás kukoricatermés jelentősen, 41,2%-kal meghaladta az egy évvel korábbi, de így is 7%-kal elmaradt az előző öt évben elért terméstől. A hektáronkénti 6,7 tonnás termésátlag még nagyobb, 13%-os elmaradást mutat az ötéves átlagtól, noha 34%-kal meghaladta az előző évit. A cukorrépa 49,9 tonnás hektáronkénti termésátlaga ugyan 6%-kal meghaladta az előző évit, de a kisebb termőterület következtében a betakarított 879 ezer tonnás termés nem érte el az előző évit, attól némileg, 0,3%-kal elmaradt.

A **mezőgazdasági termékek felvásárlása** a múlt év első tizenegy hónapjában 5,2%-kal, ezen belül novemberben – az új termésnek köszönhetően – 39,4%-kal meghaladta az egy évvel korábbi. A növénytermesztési és kertészeti termékek felvásárlása 13,5%-kal, ezen belül novemberben kivételesen nagymértékben, 76,8%-kal nőtt. Gabonafélékből 12,8%-kal, ezen belül novemberben csaknem kétszeresére, 94,4%-kal emelkedett. Gyümölcsökből az első tizenegy hónap átlagában 15,3%-kal emelkedett, míg novemberben jelentősen, 37,8%-kal csökkent a felvásárolt mennyiség; zöldségfélékből november végéig 4%-os, ezen belül a legutóbb megfigyelt hónapban 18,5%-os volt a mérséklődés mértéke. Az élőállatok és állati termékek felvásárlása a múlt év első tizenegy hónapjában 2,2%-kal visszaesett, a vágóállatoké csekély mértékben, 1%-kal, míg az állati termékeké érzékelhetően, 5%-kal.

Turizmus

A kereskedelmi szálláshelyeken a múlt év első tizenegy hónapjában 8 270 ezer **vendég** összesen 21 494 ezer éjszakát töltött el; a vendégek száma 5,4%-kal, a vendégéjszakáké ennél kisebb mértékben, 4,6%-kal haladta meg az egy évvel korábbi. A **külföldi vendégforgalom** 4,9%-kal, a belföldi 4,2%-kal nőtt. Mindkét vendégkört érintette, hogy a múlt év eddig megfigyelt időszakában csökkent az átlagos tartózkodási idő az előző évhez képest. A szállodák átlagos szobafoglaltsága a múlt év első tizenegy hónapjában 50,6% volt, 2 százalékponttal magasabb az egy évvel korábbinál; ezen belül az ötcsillagos hoteleké 64,5%, míg a négycsillagosoké 60,6% volt. Az idegenforgalmi vállalkozások bruttó árbevétele az első tizenegy hónapban 277 milliárd forint volt, folyó áron 10%-kal több, mint a megelőző év

azonos időszakában az árak 3,1%-os emelkedése mellett. A szálláshelyeken november hónapban 29 ezer főt foglalkoztattak, 6,9%-kal többet az egy évvel korábbinál.

Népmozgalom

A múlt év első tizenegy hónapjában 81 200 *gyermek született*, 2%-kal kevesebb, mint a megelőző év azonos időszakában. A születési arányszám 9‰ volt, 0,1 ezrelékponttal kisebb, mint egy évvel azelőtt. November végéig 34 700 *házasságot kötöttek*, 1,9%-kal többet az egy évvel korábbinál. A házasságkötési arányszám rendkívül alacsony, 3,8‰ volt, nem változott az előző évihez képest.

Az első tizenegy hónapban 114 900 *haláletetet anyakönyveztek*, 2,6%-kal kevesebbet, mint a bázisidőszakban. A halálozási arányszám 12,7‰ volt, 0,3 ezrelékponttal kisebb az egy évvel azelőttinél. A csecsemőhalálozási arányszám 5,1‰ volt, 0,3 ezrelékponttal több, mint egy évvel korábban. A természetes fogyás november végéig 3,7‰ volt, 0,2 ezrelékponttal kisebb, mint az előző év azonos hónapjaiban.

Bűnügyi helyzet

A Belügyminisztérium által közölt adatok szerint a múlt év első tizenegy hónapjában 337 700 *bűncselekményt regisztráltak* a bűnüldöző szervek, jelentősen, 18,6%-kal, ezen belül Budapesten 6,6%-kal kevesebbet, mint az előző év azonos időszakában. A súlyosabb megítélésű *bűntettek* száma 4%-kal csökkent, míg a fővárosban 6,9%-kal emelkedett. Az enyhébb megítélésű *vétségek* száma 25,3%-kal, Budapesten 14,8%-kal mérséklődött. A közbiztonság helyzetét tükröző statisztikai mutató, a közterületen elkövetett bűncselekmények száma 2,9%-kal csökkent, míg a fővárosban jelentősen, 10,9%-kal nőtt. A sértett természetes személyek száma 8,9%-kal csökkent, a bűnelkövetőké 4,1%-kal, Budapesten 10,3%-kal meghaladta az egy évvel korábbit.

A Belügyminisztérium évközi adatai nem teszik lehetővé a bűnügyi folyamatok érdemi megítélését. Az eddig nyilvánosságra hozott statisztikai adatok olyan jelentős mértékű javulást mutatnak, amelyet az általános társadalmi folyamatok nem támasztanak alá. Ugyanakkor a *rendelkezésre álló, igen hézagoss adatközlésekből is megállapítható, hogy a bűnügyi adatok torzításmentessége erősen kétséges.*

Budapest, 2014. február 10.

Dr. Katona Tamás

Az adatok forrása: KSH, MNB, NGM, BM, NFSZ, ÁKK, MÁK, Eurostat.

Megjegyzés: A statisztikai adtagyűjtési rendszerben az évközi adatok kisebb része a tárgyhót követő hónapban rendelkezésre áll, ilyen a fogyasztói ár, az államháztartási adatok; a statisztikai információk többsége a tárgyhót követő második hónapban kerül nyilvánosságra. Bizonyos adatok negyedéves gyakorisággal készülnek és általában a tárgyidőszakot követő második hónapban állnak rendelkezésre, ilyen a bruttó hazai termék és a beruházások, de a folyó fizetési mérleg adatait csak a 90. napon lehet megismerni. Ezért az elemzés a készítést megelőző két hónap, illetve az előző negyedév rendelkezésre álló adatait vizsgálja.